

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Гуманітарно-економічний факультет
Кафедра історії та філософії
Кафедра правознавства**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Перший проректор
проф. Ольга ГУРЕНКО

«01» травня 2023 року

ПРОГРАМА
Комплексного кваліфікаційного іспиту

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (історія та правознавство)

Бердянськ, 2023 р.

Укладачі:

КОНСТАНТИНОВА Вікторія – д.і.н., професор кафедри історії та філософії;
ЛИМАН Ігор – д.і.н., професор кафедри історії та філософії;
ФЕДОРИК Юрій – к.і.н., доцент кафедри історії та філософії;
МИРОШНИЧЕНКО Володимир - к.п.н., доцент кафедри правознавства;
НЕСТЕРЕНКО Аліна – лаборант кафедри історії та філософії.

Програма підсумкової атестації обговорена та затверджена на засіданні кафедри правознавства протокол № 7 від “27” квітня 2023 р.

Завідувач кафедри: проф. Дмитро КАМЕНСЬКИЙ

Програма підсумкової атестації обговорена та затверджена на засіданні кафедри історії та філософії протокол № 10 від “25” квітня 2023 р.

Завідувач кафедри: проф. Ігор ЛИМАН

Гарант освітньо-
професійної програми: доц. Людмила ЗОЛОТАР

Програма підсумкової атестації затверджена Вченою
Радою гуманітарно-економічного факультету
Протокол № 9 від “28” квітня 2023 р.

Голова ради: доц. Тамара МАКАРЕНКО

Зміст

1. Пояснювальна записка.....	4 с.
2. Зміст програми.....	8 с.
3. Питання до підсумкової атестації.....	44 с.
4. Критерії оцінювання.....	48 с.
5. Список рекомендованої літератури.....	48 с.

1. Пояснювальна записка

Стратегія розвитку сучасного суспільства в умовах правової реформи в Україні об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації. Високий рівень культури суспільства, зокрема правової, є однією з важливих ознак правової держави, яка заснована передусім на принципах верховенства права і правового закону, поваги до основних прав і свобод людини і громадянина. Дотримання вимог законодавства, послідовна реалізація основних прав і свобод людини і громадянина залежать від багатьох факторів, зокрема від рівня організації освіти, отримання знань про державно-правові явища.

Актуальність зумовлена потребами професійної діяльності, важливістю вивчення питань, що мають загальне значення, дослідження основних юридичних понять та їх ознак, встановлення найбільш загальних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права, формування правової культури, що проявляється насамперед у підготовці особи до сприйняття прогресивних правових ідей і законів, у вмінні й навичках користуватися правом, а також оцінювати власні знання з права.

Все це й визначає **зміст, основні напрямки та структуру** комплексного кваліфікаційного іспиту.

Мета підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту полягає в систематизації набутих слухачами протягом навчання на бакалаврі знань з дисциплін «теорія держави та права», «конституційне право», «цивільне та сімейне право та процес», «трудове право та право соціального забезпечення», «кримінальне право та процес», а також «шкільний курс правознавства та методика його викладання». Для реалізації цієї мети здобувач повинен, передусім, виявити існуючі прогалини у теоретичних знаннях і методичних навичках та усунути їх за допомогою рекомендованої навчальної і методичної літератури.

Для реалізації поставленої мети здобувачі зобов'язані розв'язати екзаменаційні питання, які базуються на таких **завданнях**:

– використанні основних правових понять та термінів, розкритті змісту нормативно-правових актів з основних галузей права;

– аналізі правової інформації нормативно-правових джерел, юридичної літератури.

– визначенні змісту, форм й методів, прийомів й засобів навчання в загальноосвітніх закладах України, методів перевірки та оцінювання досягнень учнів у навчанні правознавства.

Комплексний іспит забезпечує формування таких **компетентностей**:

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації

ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення

ЗК 4. Здатність до безперервного та активного навчання, самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації

ЗК 5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім

ЗК 8. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати

ЗК 9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості

ЗК 10. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації

ЗК 11. Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей

ЗК 12. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення

ЗК 13. Здатність вдосконалювати власне навчання і виховання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок

ЗК 17. Здатність використовувати (усно і письмово) державну мову в усіх сферах суспільного життя, читати фахову літературу іноземною, зокрема англійською мовою

ЗК 19. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.

ЗК 20. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем

СК 1. Знання основ методики викладання історії в загальноосвітніх навчальних закладах

СК 2. Фахове володіння основами дидактики, педагогічною культурою, загальними принципами організації навчання та виховання

СК 3. Використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні прийоми для викладання історичних дисциплін в середніх навчальних закладах

СК 4. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності

СК 7. Здатність спілкуватися державною мовою, рідною мовою та однією з іноземних мов із використанням термінів і методик, прийнятих в фаховому середовищі

СК 15. Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів

Крім цього, забезпечується формування таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 2. Використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності

ПРН 4. Здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку

ПРН 13. Здатність демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі

Виходячи з вищезазначеного, програма інтегрує вузлові питання курсів: «теорія держави і права», «конституційне право», «цивільне та сімейне право та процес», «трудове право та право соціального забезпечення», «кримінальне право та процес», «шкільний курс правознавства та методика його викладання».

Це відбито і в структурі екзаменаційних білетів. Приклад екзаменаційного білету.

Бердянський державний педагогічний університет

Рівень вищої освіти: I

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

Комплексний кваліфікаційний іспит з Освітньо-професійної програми Середня освіта (історія та правознавство)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____

1. Форма держави.
2. Право інтелектуальної власності: поняття, джерела, об'єкти, суб'єкти, зміст, захист.
3. Урок правознавства. Навчальні заняття з правознавства.

Затверджено на засіданні Вченої ради гуманітарно-економічного факультету протокол № _ від _____ 2023 року.

Голова Вченої ради ГЕФ

Тамара МАКАРЕНКО

2. Зміст програми

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Поняття та сутність держави. Причини та основні закономірності виникнення держави. Економічні, політичні, ідеологічні та психологічні передумови виникнення держави. “Воєнна демократія”. Значення географічних, демографічних, антропологічних та інших чинників у процесі виникнення держави. Способи (шляхи) виникнення держави в різних країнах світу: східний, європейських, синтезний. Ознаки держави, які відрізняють її від самоврядування первіснообщинного ладу. Політичний характер державної влади. Апарат держави. Територіальна організація влади. Податки та збори як матеріальна основа державної влади.

Розмаїття концепцій (теорій) походження держави. Загальна характеристика іригаційної, патріархальної, теологічної, договірної, психологічної, патримоніальної, марксистської (класової) та інших теорій походження держави. Поняття типу держави. Формаційний і цивілізаційний підходи при дослідженні та визначенні типів держав.

Функції держави: поняття та категорії для їх класифікації. Гуманізація функцій держави на сучасному етапі. Внутрішні та зовнішні, основні та неосновні, постійні та тимчасові функції держави. Поняття та ознаки правових форм і методів здійснення функцій держави. Правотворча, правозастосовна, контрольно-наглядова, засновницька (установча) форми діяльності держави. Методи здійснення функцій держави. Методи законності, інформаційного впливу на суспільство, переконання, примусу. Правові форми здійснення функцій держави. Функції Української держави в умовах реформування суспільства.

Форма держави. Поняття та елементи форми держави. Фактори, що зумовлюють багатоманітність форм держави. Форма правління. Монархія: ознаки та різновиди. Абсолютна монархія. Теократична монархія. Виборна монархія. Дуалістична монархія. Парламентська монархія. Монархія в Україні (історичні різновиди).

Республіканська форма правління: головні ознаки та види. Парламентська, президентська, президентсько-парламентська і парламентсько-президентська республіки: юридичні ознаки та особливості. Поняття державного устрою та його різновиди. Унітарна держава. Її юридичні ознаки. Особливості державного устрою України. Федеративна держава, її юридичні ознаки та особливості устрою види федерацій: договірні та конституційні; централізовані і децентралізовані; національні та територіальні; симетричні та асиметричні. Принципи розподілу повноважень між федерацією та її суб'єктами. Поняття та особливості конфедерацій, їх ознаки та відмінності від федерацій. Інші форми співдружностей і державних союзів. Поняття політичного режиму. Співвідношення політичного режиму з суттю й формою держави. Методи та засоби здійснення державної влади. Демократичний, авторитарний, тоталітарний, політичний режими, їх головні ознаки.

Механізм держави і державний апарат. Поняття механізму держави.

Співвідношення понять механізму держави та державного апарату. Принципи організації й діяльності державного апарату. Служіння народу. Пріоритет прав людини. Демократизм. Законність. Відповідальність. Підконтрольність. Закріплення принципів організації і діяльності державного апарату в Конституції України.

Поділ влади – фундаментальний, конституційний принцип організації і діяльності державного апарату. Розподіл повноважень і механізм взаємних стримувань і противаг як основні засади організації діяльності державного апарату у правовому демократичному суспільстві. Поняття державного органу та його ознаки. Компетенція державного органу. Класифікація державних органів. Одноособові та колегіальні державні органи. Виборні органи та органи, які призначаються. Центральні та місцеві державні органи. Особливості побудови державного апарату у федеративних державах. Державні органи та органи місцевого самоврядування.

Загальне вчення про право. Праворозуміння та його значення для процесу пізнання права. Теорія природного права. Історична школа права. Позитивістська і нормативістська теорії права. Матеріалістична (класова) теорія права. Значення різних концепцій праворозуміння для формування наукового підходу до визначення поняття права.

Поняття та ознаки права. Обов'язкова відповідність права загальнолюдським принципам – гуманізму, демократії, справедливості. Нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, системність як ознаки права. Матеріальна обумовленість права. Держава як гарант права. Об'єктивні основи права. Процес правоутворення.

Право в об'єктивному і суб'єктивному розумінні. Право як міра соціальної свободи і рівності. Правовий прогрес. Правовий прогрес. Право як соціальна цінність. Власна, інструментальна та загальнолюдська цінність права. Співвідношення поняття права і закону.

Поняття функцій права та їх класифікація. Загально-соціальні (виховна, пізнавальна, інформаційна) та спеціально-юридичні (регулятивна, охоронна) функції права.

Норми права. Поняття та ознаки норми права. Норма права як утілення єдності форми і змісту у праві. Вольовий, нормативний, представницько-зобов'язуючий характер норми права. Формальна визначеність, соціальна обумовленість, примусовість норми права. Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція норми права та їх класифікація.

Норма права як класична модель поведінки. Класифікація норм права. Норми-цілі, норми-завдання, норми-презумпції та ін. Колізійні норми права.

Регулятивні та правоохоронні норми права. Зобов'язуючі, забороняючі, уповноважуючі норми права. Види норм права за характером їх приписів; імперативні, диспозитивні, заохочувальні, рекомендаційні. Матеріальні і процесуальні норми права, їх особливості, співвідношення.

Способи викладення правових норм у нормативних актах. Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акта.

Правові відносини. Поняття та риси правових відносин. Склад і зміст правових відносин.

Поняття суб'єкта права та суб'єкта правових відносин. Правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність, деліктоздатність) у механізмі правового регулювання. Правоздатність суб'єктів правових відносин – громадян, державних органів, юридичних осіб, держави в цілому. Правовий статус, компетенція. Поняття та характерні риси об'єкта правових відносин. Речі, цінності, послуги, продукт духовної творчості, нематеріальні блага як об'єкти правових відносин. Зміст правових відносин. Матеріальні та юридичні аспекти змісту правових відносин. Суб'єктивне правова, правомочність та юридичний обов'язок.

Поняття юридичного факту. Класифікація юридичних фактів. Фактичний склад.

Види правових відносин. Галузеві правовідносини. Абсолютні і відносні, загальні і конкретні та інші правові відносини.

Поняття і види правової поведінки. Правова поведінка — це соціально значимі, свідомі вчинки суб'єктів права, що передбачені нормами права та контрольовані їх волею, які тягнуть за собою юридичні наслідки.

Правовій поведінці притаманні ряд ознак: соціальна значущість, регламентованість поведінки нормами права; підконтрольність поведінки державі. Держава через свої структури гарантує діяльність суб'єктів, створюючи відповідні умови, застосовуючи у необхідних випадках засоби примусу чи заохочення, тощо;

- здатність правової поведінки породжувати юридичні наслідки. Поведінка суб'єктів надзвичайно різноманітна. Вона має різні форми вияву, мотиви та наслідки. Норми права можуть дозволяти (уповноважуючі норми), забороняти (забороняючі норми) чи зобов'язувати (зобов'язуючі норми) суб'єктів до певної поведінки. Поведінка, яка не заборонена нормою права, є правовою. Деякі вчинки не заборонені нормою права, але не тягнуть юридичних наслідків, оскільки є юридично нейтральними (заняття спортом, музикою тощо).

Правова поведінка має соціальну та юридичну сторону, що дає можливість виділити її види: 1) правомірна поведінка; 2) правопорушення; 3) зловживання правом; 4) об'єктивно протиправне діяння.

Реалізація норм права. Реалізація норм права: поняття, сутність, значення та форми. Дотримання, виконання, використання норм права як безпосередні форми реалізації права. Засоби забезпечення належної реалізації права.

Застосування норм права – особлива форма реалізації права. Основні ознаки застосування права. Підстави застосування норм права.

Стадії процесу застосування норм права та їх характеристика. Загальні вимоги правильного застосування норм права. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Прогалини в праві, способи їх усунення та подолання. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії і способи їх вирішення.

Акти застосування норм права: поняття, юридичні властивості, вимоги, які пред'являються до них, види цих актів. Відмінність актів застосування норм права від нормативно-правових актів.

Тлумачення норм права. Тлумачення норм права: поняття, необхідність та значення для правильної реалізації. Об'єкт та предмет тлумачення. Сутність тлумачення-з'ясування, тлумачення роз'яснення.

Основні способи з'ясування змісту норм права та їх характеристика. Граматичне (філологічне, семантичне, лінгвістичне) тлумачення правових норм. Логічне, історичне та систематичне тлумачення. Тлумачення норм права за суб'єктами. Офіційне тлумачення норм права та його різновиди. Правороз'яснювальний процес та його стадії. Неофіційне тлумачення норм права та характеристика його різновидів.

Тлумачення норм права за обсягом правового змісту. Буквальне, розширювальне та обмежувальне тлумачення норм права.

Акт тлумачення норм права: поняття, його різновиди та співвідношення з нормативно-правовим актом.

Юридична відповідальність. Юридична відповідальність: поняття, види, мета та форми. Штрафна (каральна) та правовідновлююча (компенсаційна) відповідальність. Конституційна, цивільна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна, матеріальна відповідальність. Принципи юридичної відповідальності. Підстави настання та притягнення до юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність. Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Необхідна оборона і крайня необхідність. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини і громадянина.

Юридична відповідальність і державний примус. Компетенція правоохоронних органів у питаннях притягнення до юридичної відповідальності.

Правове регулювання та його механізм. Правове регулювання і його вплив на суспільні відносини. Предмет, прийоми, типи правового регулювання. Правове регулювання як владний вплив держави за допомогою всіх юридичних засобів на суспільні відносини з метою їх розвитку.

Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин; етап дії правових норм; етап реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика.

Поняття механізму правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання: юридичні норми, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика. Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Конституційне право – провідна галузь національного права України.

Поняття та предмет галузі конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі національного права України. Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Предмет та система науки конституційного права. Джерела науки конституційного права.

Система джерел конституційного права України. Відносини і відповідальність у конституційному праві. Поняття та специфіка конституційно-правових відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин.

Об'єкти конституційно-правових відносин. Поняття та система джерел конституційного права України. Відповідальність в конституційному праві.

Конституція України та її розвиток. Поняття та предмет конституції. Види конституцій. Основні положення теорії конституції. Риси та юридичні властивості конституції. Охорона конституції. Історія конституційного розвитку України. Основні етапи новітньої конституційної реформи в Україні. Загальна характеристика Конституції України.

Конституційний лад і його закріплення в Конституції України. Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. Засади конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України. Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету та форми здійснення народовладдя. Форма правління та форма державного устрою України згідно Конституції 1996 р. Україна — суверенна і незалежна, демократична, правова, соціальна держава. Конституція 1996 р. про основні функції і обов'язки Української держави. Політичні, економічні і соціальні засади конституційного ладу України.

Основи правового статусу людини і громадянина. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Статус біженців. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Основні принципи правового статусу людини та їх конституційне закріплення. Громадянство України: поняття та ознаки. Принципи громадянства України. Визнання, набуття та припинення громадянства України. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих у питаннях громадянства України. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства за порушення законів України. Правовий статус біженців в Україні.

Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Поняття, природа та риси конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Класифікація конституційних прав та свобод людини і громадянина. Економічні, культурні права і свободи. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина.

Народне волевиявлення. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України. Конституційні принципи виборчого права України. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу. Відповідність за порушення виборчих прав громадян. Принцип вільних виборів та можливість його обмеження.

Референдум в Україні.

Поняття та соціальна функція референдуму. Види референдумів. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів. Організація і проведення всеукраїнського референдуму. Правові наслідки всеукраїнського референдуму.

Конституційна система органів державної влади. Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття та ознаки органу державної влади. Конституційна система органів державної влади України. Принципи організації та діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Верховна Рада — парламент України. Поняття та ознаки парламенту. Види парламентів. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України. Компетенція Верховної Ради. Акти Верховної Ради України. Статус народного депутата України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження. Конституційно-правовий статус Рахункової палати України.

Законодавчий процес в Україні. Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України: склад, порядок формування, функції та повноваження. Посадові особи Верховної Ради України. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів. Прийняття законопроекту. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради. Спеціальні парламентські процедури. Депутатські групи і фракції у Верховній Раді України.

Конституційно-правовий статус Президента України. Порядок обрання Президента України. Компетенція Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Апарат Президента України. Акти Президента України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України з іншими органами державної влади.

Кабінет Міністрів України. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України. Склад та порядок формування Кабінету Міністрів України. Прем'єр-міністр України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Система органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи державної виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.

Конституційні засади судової влади. Прокуратура. Поняття судової влади. Конституційні принципи правосуддя. Система судових органів України. Конституційна юрисдикція. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади. Склад, порядок формування та повноваження Конституційного Суду України. Процедура розгляду справ Конституційним Судом України. Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.

Територіальний устрій України. Поняття територіального устрою України. Конституційні принципи територіального устрою. Види територіального устрою. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Автономна Республіка Крим – територіальна автономія у складі України. Поняття територіальної автономії. Види та форми територіальної автономії. Повноваження Автономної Республіки Крим та їх особливості. Конституція Автономної Республіки Крим. Органи Автономної Республіки Крим.

Конституційні засади місцевого самоврядування. Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Сфера компетенції місцевого самоврядування. Поняття та елементи системи місцевого самоврядування. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою. Органи і посадові особи місцевого самоврядування. Місце рад як представницьких органів муніципальної влади в системі місцевого самоврядування. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси громад сіл, селищ, міст.

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Поняття цивільного права. Предмет та метод цивільно-правового регулювання. Структура цивільного законодавства. Поняття цивільного права як приватного права. Предмет цивільно-правового регулювання. Майнові відносини, які регулюються цивільним правом: речові та зобов'язально-правові. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особливості цивільно-правового методу регулювання суспільних відносин.

Поняття цивільного законодавства. Структура цивільного законодавства. Конституція України. Цивільний кодекс України. Спеціальні цивільні закони. Підзаконні нормативні акти: укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств і інших органів виконавчої влади (відомчі нормативно-правові акти). Міжнародні договори.

Учасники цивільних правовідносин. Правоздатність фізичних осіб. Виникнення та припинення правоздатності. Дієздатність фізичних осіб. Повна дієздатність. Обсяг дієздатності малолітніх віком до 14 років. Обсяг дієздатності неповнолітніх віком від 14 до 18 років. Обмеження дієздатності громадян. Визнання громадянина недієздатним. Порядок, умови та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою.

Поняття та ознаки юридичної особи. Цивільно-правовий статус філій та представництв юридичної особи. Порядок і способи утворення юридичних осіб. Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Реорганізація юридичної особи. Види юридичних осіб

Поняття та види правочинів, умови їх дійсності, підстави та наслідки недійсності. Поняття і види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Оплатні і безоплатні правочини. Реальні і консенсуальні правочини. Умовні правочини. Умови дійсності правочинів.

Сторони у правочині. Зміст правочину. Єдність (відповідність) волі та волевиявлення у правочині. Форма правочину. Недійсність правочину та її види. Фіктивний правочин. Удаваний правочин. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності правочину.

Право власності: поняття, зміст, підстави виникнення, види, способи захисту. Поняття права власності як правового інституту (право власності в об'єктивному значенні). Поняття права власності як суб'єктивного права. Зміст та межі здійснення суб'єктивного права власності. Підстави виникнення права власності та їх класифікація. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Право приватної власності фізичних осіб. Право власності юридичних осіб. Право державної власності. Право комунальної власності. Поняття права спільної власності та її види. Поняття спільної часткової власності. Права та обов'язки учасників спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності. Цивільно-правові способи захисту права власності: речові та зобов'язальні. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Захист прав власника від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння (негаторний позов). Позов про виключення майна з опису (звільнення майна з-під арешту). Позов про визнання права власності. Позови про відшкодування шкоди, завданої порушенням права власності.

Право інтелектуальної власності: поняття, джерела, об'єкти, суб'єкти, зміст, захист. Поняття права інтелектуальної власності. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю та індивідуалізацією товарів та їх виробників. Конституція України. Кодифіковані акти. Спеціальне законодавство. Міжнародні договори.

Об'єкти авторського права і суміжних прав. Об'єкти права промислової власності. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг. Первісні та похідні суб'єкти права інтелектуальної власності.

Зміст права інтелектуальної власності. Види особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Види порушень, форми та способи цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Поняття зобов'язання та підстави його виникнення. Виконання зобов'язання. Види забезпечення виконання зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання. Поняття цивільно-правового зобов'язання. Суб'єкти зобов'язальних правовідносин. Види цивільно-правових зобов'язань. Підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань: договори, завдання шкоди, односторонні правомірні дії.

Принцип реального виконання та принцип належного виконання зобов'язання. Суб'єкти виконання зобов'язання. Часткове, солідарне, субсидіарне зобов'язання. Предмет виконання зобов'язання. Місце, строк та спосіб виконання зобов'язання. Види забезпечення виконання зобов'язань. Поняття і види неустойки. Завдаток: поняття та функції. Порука, гарантія. Загальні положення

про заставу. Види застави: іпотека, заклад, застава майнових прав, застава цінних паперів. Притримання.

Поняття та функції цивільно-правової відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність. Відшкодування збитків, сплата неустойки, втрата завдатку як види цивільно-правової відповідальності. Умови цивільно-правової відповідальності. Протиправність поведінки особи. Поняття шкоди та збитків. Склад збитків. Співвідношення збитків та неустойки. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкідливим результатом. Поняття вини в цивільному праві. Підстави звільнення особи від цивільно-правової відповідальності.

Цивільно-правовий договір: поняття, зміст, види, форма, укладення, зміна і розірвання. Поняття цивільно-правового договору. Прояв принципу свободи договору. Види цивільно-правових договорів. Поіменовані та непоіменовані договори. Реальні та консенсуальні договори. Договори двосторонні та односторонні. Договори оплатні та безоплатні. Попередній договір. Договір приєднання. Обов'язкові договори, публічний договір. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору як підстави виникнення цивільних правовідносин. Істотні умови договору. Звичайні та випадкові умови договору. Тлумачення умов договору. Стадії укладення цивільно-правового договору. Поняття та основні ознаки пропозиції укласти договір (оферти). Поняття та основні ознаки акцепту. Форма договору. Момент укладення договору. Місце укладення договору. Підстави для зміни або розірвання договору. Форма зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни або розірвання договору.

Загальні положення про відшкодування шкоди. Загальна характеристика зобов'язання із завдання шкоди. Суб'єкти та об'єкт зобов'язання із завдання шкоди. Право регресу до винної особи. Підстави (умови) відповідальності за завдання шкоди. Протиправна поведінка. Поняття шкоди. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою та завданою шкодою. Поняття вини. Випадки відповідальності без вини. Підстави звільнення від відповідальності за завдання шкоди.

Окремі (спеціальні) випадки відповідальності за заподіяння шкоди. Відповідальність юридичної або фізичної особи за шкоду, заподіяну їхнім працівником або іншою особою. Відповідальність за шкоду, завдану малолітніми, неповнолітніми та недієздатними особами. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, завдану актами влади. Відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронними органами. Відповідальність за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Компенсація моральної шкоди.

Поняття спадкування. Час і місце відкриття спадщини. Спадкування за заповітом, за законом. Здійснення права на спадкування. Поняття спадкування. Універсальне та сингулярне правонаступництво у спадковому праві. Джерела спадкового права. Суб'єкти та об'єкти спадкового правонаступництва. Час відкриття спадщини. Правове регулювання місця відкриття спадщини.

Пред'явлення претензій кредиторами спадщини.

Поняття заповіту. Вимоги до форми заповіту Секретний заповіт. Заповіти, прирівняні до нотаріально посвідчених. Зміст заповіту. Обов'язкова частка у спадщині. Види заповідальних розпоряджень. Заповіт з умовою. Підпризначення спадкоємця. Заповідальний відказ. Покладення. Встановлення сервітуту у заповіті. Призначення виконавця заповіту. Заповіт подружжя.

Поняття спадкування за законом. Коло спадкоємців за законом. Спадкування за правом представлення. Зміна черговості одержання права на спадкування. Розмір частки у спадщині. Відумерла спадщина.

Способи прийняття спадщини. Презумпція прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Відмова від прийняття спадщини. Проста відмова від прийняття спадщини та відмова на користь певної особи. Порядок оформлення спадкових прав.

Предмет, метод, джерела та принципи цивільного процесуального права. Предмет цивільного процесуального права України. Процесуальна діяльність суду та інших учасників процесу, що виникають при здійсненні правосуддя, система цивільних процесуальних прав і обов'язків суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин та гарантій їх реалізації. Особливості методу цивільного процесуального права.

Джерела цивільного процесуального права. Конституція України. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України "Про судоустрій і статус суддів." Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Закон України "Про прокуратуру". Укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України, інструкції міністерств і відомств. Міжнародні договори.

Принципи цивільного процесуального права. Здійснення правосуддя виключно судами. Незалежність суддів і підпорядкування їх тільки законові. Поєднання одноособового та колегіального складу суддів при розгляді цивільних справ. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Рівність всіх учасників процесу перед законом і судом. Державна мова судочинства. Змагальність сторін. Диспозитивність цивільного судочинства. Безпосередність судового розгляду. Усність судового розгляду. Процесуальна рівноправність сторін. Всебічність та повнота. Здійснення правосуддя на засадах поваги до честі та гідності, рівності перед законом і судом. Раціональна процесуальна форма Неможливість процесуального сумісництва. Безпосередність судового розгляду Оперативність.

Учасники цивільного процесу. Поняття сторін у цивільному процесі. Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність сторін. Процесуальні права й обов'язки сторін. Процесуальна співучасть: поняття, мета, підстави. Види співучасті. Процесуальні права й обов'язки співучасників. Умови і порядок заміни неналежного відповідача, правові наслідки заміни. Процесуальне правонаступництво. Треті особи в цивільному процесі: поняття і види. Підстави і процесуальний порядок вступу їх у справу. Процесуальні права й обов'язки третіх осіб.

Завдання, підстави, процесуальні форми і види участі прокурора в цивільному процесі. Підстави, мета участі в цивільному процесі суб'єктів права (Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи), яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Поняття та значення процесуального представництва. Законне та договірне процесуальне представництво. Документи, що посвідчують повноваження процесуального представника в цивільному судочинстві. Порядок оформлення повноважень процесуальних представників. Призначення або заміна законного представника судом.

Інші учасники цивільного процесу. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник. Свідок. Експерт. Спеціаліст. Перекладач. Особа, яка надає правову допомогу.

Докази в цивільному процесі. Процесуальні строки. Судові витрати.

Судове доказування: поняття, мета. Поняття судових доказів. Фактичні дані та засоби доказування. Предмет доказування як сукупність юридичних фактів матеріального права. Належність, допустимість, достовірність доказів по справі. Оцінювання доказів. Класифікація доказів: первинні та похідні, прямі та побічні, особисті та речові, письмові та усні. Окремі види доказування (засоби доказування): пояснення сторін і третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, визнання сторін, показання свідків, письмові та речові докази, висновки експертів.

Процесуальні строки: поняття і види. Процесуальні строки, встановлені законом. Процесуальні строки, призначені судом. Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Зупинення, поновлення і продовження процесуальних строків.

Судові витрати в цивільному процесі: поняття, види. Судовий збір. Ціна позову. Витрати, пов'язані з розглядом цивільної справи: витрати на правову допомогу; витрати сторін та їх представників, що пов'язані з явкою до суду; витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз; витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи; витрати, пов'язані з публікацією в пресі оголошення про виклик відповідача. Відстрочення та розстрочення сплати судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати. Розподіл судових витрат між сторонами.

Наказне провадження. Поняття судового наказу. Процесуальні особливості розгляду справ наказного провадження. Види вимог, за якими може бути видано судовий наказ. Підсудність. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу чи її повернення. Порядок розгляду заяви про видачу судового наказу. Зміст судового наказу. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання. Розгляд заяви про скасування судового наказу. Підстави для скасування судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві.

Позовне провадження: підсудність, пред'явлення позову, судовий розгляд, судові рішення. Поняття цивільної юрисдикції. Поняття і види підсудності. Правові наслідки порушення правил підсудності. Позовне провадження: поняття, суть. Позов у цивільному судочинстві — вимога до суду заінтересованої особи про здійснення правосуддя в цивільних справах на захист прав та інтересів, порушених чи оспорюваних іншою особою. Види позовів. Порядок пред'явлення позову, правові наслідки його недотримання. Позовна заява, її реквізити. Прийняття судом позовної заяви. Порядок виправлення недоліків позовної заяви. Підстави для відмови у відкритті провадження у справі. Підстави для повернення позовної заяви. Захист інтересів відповідача: заперечення проти позову, зустрічний позов. Зміни в позовному спорі: відмова від позову, визнання позову, мирова угода. Забезпечення позову: поняття, підстави, види.

Загальна характеристика окремого провадження. Окреме провадження: поняття, суть, значення. Процесуальні особливості розгляду справ окремого провадження. Підсудність, заявники та інші заінтересовані особи, зміст заяви, строки розгляду справ, зміст рішення суду. Колегіальний чи одноособовий склад суду.

Види справ, які суд розглядає в порядку окремого провадження. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою. Усиновлення. Встановлення фактів, що мають юридичне значення. Відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Передача безхазяйної нерухомої речі в комунальну власність. Визнання спадщини відумерлою. Надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Обов'язкова госпіталізація до протитуберкульозного закладу. Розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю щодо юридичних та фізичних осіб. Надання права на шлюб. Розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей. Встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя.

Перегляд судових рішень Верховним Судом. Право на звернення про перегляд судових рішень. Підстави для подання заяви про перегляд судових рішень. Неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах. Неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм процесуального права - при оскарженні судового рішення, яке перешкоджає подальшому провадженню у справі або яке прийнято з порушенням правил підсудності або встановленої законом компетенції судів щодо розгляду цивільних справ. Встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом. Невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

Строк подання заяви про перегляд судових рішень. Вимоги до заяви про перегляд судових рішень. Порядок подання заяви про перегляд судових рішень. Перевірка відповідності заяви вимогам ЦПК Порядок розгляду справи Верховним судом. Повноваження Верховного суду. Постанова Верховного суду про задоволення заяви, про відмову в задоволенні заяви. Обов'язковість судових рішень Верховного Суду.

Шлюб: поняття, умови та порядок укладення. Недійсність шлюбу. Припинення шлюбу. Режим окремого проживання подружжя. Поняття та ознаки шлюбу. Умови укладення шлюбу. Шлюбний вік. Право на шлюб. Добровільність шлюбу. Одношлюбність. Перешкоди для одруження. Порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу. Зобов'язання наречених у разі відмови від вступу в шлюб. Час та місце реєстрації шлюбу.

Недійсність шлюбу. Шлюб, який є недійсним. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду. Особи, що мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним. Правові наслідки недійсності шлюбу.

Поняття та підстави припинення шлюбу. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя. Визнання розірвання шлюбу фіктивним.

Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання. Державна реєстрація розірвання шлюбу.

Встановлення режиму окремого проживання подружжя (сепарація). Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Майнові правовідносини подружжя. Шлюбний договір: поняття, суб'єкти, форма, зміст. Загальна характеристика особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Види особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Право на материнство та батьківство. Право на повагу до своєї індивідуальності. Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток. Право на вибір та зміну прізвища. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю. Право на свободу та особисту недоторканість.

Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності. Право спільної сумісної власності подружжя. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя. Об'єкти права спільної сумісної власності. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові. Право подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності. Поділ спільного майна подружжя. Розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі спільного сумісного майна. Способи та порядок поділу майна.

Застосування позовної давності до вимог про поділ спільного майна. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі.

Загальні умови надання утримання одному з подружжя. Право колишнього подружжя на утримання після розірвання шлюбу. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення одного з подружжя права на утримання. Право дружини на утримання під час вагітності та права чоловіка та жінки на утримання у разі проживання з ними дитини. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід. Право на утримання жінки і чоловіка, які знаходяться у фактичних шлюбних відносинах.

Договірний режим майна подружжя. Поняття шлюбного договору. Суб'єкти, форма, строк дії шлюбного договору. Зміст шлюбного договору. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом. Визначення у шлюбному договорі права на утримання. Зміна умов шлюбного договору. Відмова від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору. Підстави визнання шлюбного договору недійсним.

Визначення походження дитини. Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі та які не перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Реєстрація народження дитини. Визнання батьківства за рішенням суду. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлено. Право на оспорювання батьківства. Підстави оспорювання материнства.

Немайнові права та обов'язки батьків та дітей. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Обов'язок батьків зареєструвати народженні дитини в органі РАЦСу. Визначення імені, прізвища, по батькові дитини. Обов'язки та права батьків щодо виховання та розвитку дитини. Вирішення спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Визначення місця проживання дитини. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб. Позбавлення батьківських прав.

Обов'язок батьків утримувати дитину, повнолітніх дочку, сина та його виконання. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

Обов'язок батьків щодо утримання малолітніх, неповнолітніх дітей. Добровільний та примусовий порядку сплати батьками аліментів на дитину. Способи та розмір виплати аліментів на дітей. Зміна розміру аліментів. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Порядок визначення заборгованості по аліментам. Припинення обов'язку батьків утримувати дитину. Договір про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно. Обов'язок батьків щодо утримання повнолітніх непрацевдатних дочки, сина. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання.

Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька. Визначення розміру аліментів на батьків. Стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків.

Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Поняття та сутність усиновлення. Суб'єкти відносин щодо усиновлення. Умови та порядок усиновлення. Правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Поняття і значення опіки та піклування над дітьми. Встановлення опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків.

Поняття патронату над дітьми. Поняття прийомної сім'ї. Прийомні батьки і прийомні діти. Створення прийомної сім'ї. Поняття дитячого будинку сімейного типу. Батьки-вихователі та вихованці дитячого будинку сімейного типу. Створення дитячого будинку сімейного типу.

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Поняття, предмет, метод і система трудового права. Трудове право – одна з галузей права України. Предмет трудового права. Суспільні відносини, що входять до предмету трудового права. Індивідуальні трудові відносини. Особливості трудових відносин з державними службовцями, прокурорсько-слідчими працівниками, суддями та деякими іншими працівниками. Трудові відносини за участю працюючих власників. Колективні трудові відносини.

Метод трудового права. Договірний характер правовідносин. Юридична рівність сторін. Поєднання державно-правового та договірно-правового регулювання. Імперативний та диспозитивний способи регулювання. Поєднання централізованого і локального правового регулювання. Способи захисту трудових прав і виконання трудових обов'язків.

Співвідношення трудового права з іншими галузями права України: конституційним, адміністративним, цивільним, господарським правом, правом соціального забезпечення.

Функції трудового права: виробнича, захисна, економічна, соціальна, виховна.

Загальні положення трудового права. Індивідуальне трудове право. Колективне трудове право.

Принципи трудового права. Джерела трудового права. Поняття і значення основних принципів трудового права України.

Основні права і свободи громадян, закріплені в Конституції України, що визначають принципи правового регулювання трудових відносин.

Принципи трудового права, закріплені в Кодексі законів про працю України та інших законодавчих актах про працю.

Зміст принципів трудового права: свобода праці, рівноправність в галузі праці, договірний характер праці, принцип визначеності трудової функції, принцип стабільності трудових відносин, принцип матеріальної зацікавленості в результатах праці, принцип безпеки праці, принцип участі трудових колективів і профспілок у вирішенні питань встановлення умов праці і здійсненні контролю за додержанням законодавства про працю, принцип свободи об'єднання для здійснення і захисту своїх прав і свобод, принцип матеріального забезпечення у разі непрацездатності, настання старості, при хворобі і у зв'язку з материнством.

Поняття джерел трудового права, їх особливості, класифікація та види. Загальна характеристика джерел трудового права. Конституція України – основне джерело трудового права. Кодекс законів про працю та інші закони України, що регулюють відносини, які відносяться до предмету трудового права. Підзаконні акти, що регулюють відносини трудового права. Єдність та диференціація у правовому регулюванні праці. Загальне і спеціальне законодавство.

Суб'єкти трудового права. Поняття суб'єкта трудових правовідносин. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Трудовий колектив як суб'єкт трудових правовідносин. Професійні спілки та об'єднання роботодавців як суб'єкти трудових правовідносин. Державні органи, які виступають суб'єктами трудового права.

Трудові правовідносини. Поняття трудових правовідносин. Склад та зміст трудових правовідносин. Відмінність трудових правовідносин від цивільних правовідносин, пов'язаних з працею. Умови виникнення трудових правовідносин. Трудова правоздатність та дієздатність. Правова норма як умова виникнення трудових правовідносин. Юридичний факт у системі умов виникнення трудових правовідносин. Підстави виникнення трудових правовідносин. Трудовий договір як основна підстава виникнення трудових правовідносин.

Колективні договори та угоди. Поняття соціального партнерства та його правове регулювання. Поняття колективного договору і колективної угоди. Сфера укладення колективних договорів та колективних угод. Сторони колективних договорів та угод. Зміст і дія колективних договорів. Колективні угоди та їх види. Колективні переговори з укладення колективних договорів, угод та вирішення протиріч. Контроль за виконанням і відповідальність за порушення і невиконання колективного договору і угоди.

Забезпечення зайнятості та працевлаштування. Поняття зайнятості населення. Категорії зайнятого населення. Державні гарантії у сфері зайнятості. Державна служба зайнятості, її права і обов'язки. Поняття працевлаштування та його правові форми. Правові питання організації працевлаштування державною службою зайнятості. Поняття безробітного і його правове становище та соціальний захист. Працевлаштування іноземців в Україні

Міжнародно-правове регулювання праці. Поняття та розвиток міжнародно-правового регулювання праці. Всесвітні міжнародні стандарти праці. Загальна декларація прав людини. Міжнародний Пакт про громадянські та

політичні права. Міжнародний Пакт про економічні, соціальні і культурні права. Міжнародна організація праці та її нормотворча діяльність. Конвенції та рекомендації МОП. Європейські міжнародні стандарти праці. Європейська конвенція про права людини та основоположні свободи. Європейська соціальна хартія.

Трудовий договір (поняття, сторони, зміст). Види трудових договорів.

Поняття трудового договору та його відмінність від цивільно-правових угод про працю. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Загальний порядок прийняття на роботу та юридичне оформлення трудового договору. Випробування при прийнятті на роботу.

Види трудового договору. Трудовий договір на невизначений строк. Трудовий договір на певний строк. Контракт як особливий вид трудового договору. Трудовий договір про тимчасову роботу. Трудовий договір про сезонну роботу. Трудовий договір з працівником-мігрантом. Трудовий договір про сумісництво. Трудовий договір про суміщення професій і посад. Трудовий договір про тимчасове заступництво керівника підприємства. Трудовий договір з працівником про тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою. Трудовий договір про надомну роботу. Трудовий договір з державним службовцем. Трудовий договір з молодим спеціалістом.

Порядок укладання, зміни та припинення трудового договору. Порядок укладання трудового договору. Зміна умов трудового договору. Переведення на іншу роботу. Переміщення. Види переведення на іншу роботу. Тимчасові переведення з ініціативи власника. Переведення з ініціативи працівника. Зміна істотних умов праці. Припинення трудового договору. Підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника. Розірвання трудового договору на вимогу профспілкового або іншого уповноваженого на представництво трудовим колективом органу. Порядок звільнення з роботи. Оформлення звільнення і проведення розрахунку. Відсторонення працівника від роботи.

Робочий час і час відпочинку. Поняття робочого часу. Гарантії у сфері робочого часу. Види робочого часу. Нормальний, скорочений і неповний робочий час. Режим робочого часу та його види. Режим робочого часу працівника. Режим роботи підприємства. Єдиний режим робочого часу. Індивідуальний режим робочого часу. Загальні і спеціальні режими робочого часу. Ненормований робочий день. Надурочна робота. Чергування. Облік робочого часу. Поняття часу відпочинку. Види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня. Щоденний відпочинок. Вихідні дні. Святкові і неробочі дні. Відпустки. Види відпусток. Щорічні відпустки. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Соціальні відпустки. Відпустка без збереження заробітної плати. Порядок надання відпусток.

Оплата праці. Поняття оплати праці. Структура і функції заробітної плати.

Нормування праці. Тарифна система. Системи оплати праці. Преміювання працівників. Доплати і надбавки. Поняття гарантійних та компенсаційних виплат. Гарантійні виплати. Компенсаційні виплати. Обчислення середнього заробітку. Порядок виплати заробітної плати.

Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни. Методи забезпечення трудової дисципліни. Внутрішній трудовий розпорядок. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Заохочення у трудовому праві. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень та порядок їх застосування. Громадські заходи стягнення за порушення трудової дисципліни.

Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстави та умови матеріальної відповідальності. Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність працівників. Повна матеріальна відповідальність. Підвищена матеріальна відповідальність. Колективна (бригадна) відповідальність працівників. Визначення розміру шкоди та порядок її відшкодування. Матеріальна відповідальність власників або уповноважених ними органів за шкоду, заподіяну працівникам. Відшкодування моральної шкоди.

Охорона праці та здоров'я працівників на виробництві. Поняття охорони праці. Організація охорони праці працівників на підприємстві. Норми, правила та інструктаж працівників з правил техніки безпеки і виробничої санітарії. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах. Забезпечення працівників спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту. Охорона праці жінок. Охорона праці неповнолітніх. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.

Громадський контроль та державний нагляд за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці. Поняття нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства. Види нагляду і контролю у сфері застосування праці. Державний нагляд і контроль. Органи, які здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю та про охорону праці на виробництві.

Трудові спори. Поняття і види трудових спорів. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення. Органи, які розглядають індивідуальні трудові спори. Порядок розгляду трудових спорів, прийняття рішення комісією по трудових спорах, порядок його виконання та оскарження. Розгляд трудових спорів у місцевих судах. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів. Юридичні способи вирішення колективних трудових спорів. Органи розгляду колективних трудових спорів. Формування вимог найманих працівників та момент виникнення колективного трудового спору. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією і

трудоим арбітражем. Правовий статус посередника. Право на страйк та його реалізація.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Час вчинення злочину. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі. Чинність Кримінального закону за колом осіб. Видача осіб, які обвинувачуються у вчиненні злочину, та, які засуджені за вчинення злочину.

Поняття та ознаки злочину. Соціальна природа злочину. Залежність поняття злочину від соціально-економічних відносин, що існують у суспільстві на тому чи іншому етапі розвитку. Історично мінливий характер поняття злочину. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.

Визначення поняття злочину: формальне; матеріальне; формально-матеріальне; їх сутність. Поняття злочину в чинному КК України: передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Ознаки злочину. Суспільна небезпека як матеріальна ознака злочину. Значення суспільної небезпеки. Характер та ступінь суспільної небезпеки. Протиправність як формальна ознака злочину. Неприпустимість застосування статей Особливої частини КК за аналогією. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності.

Винність як ознака злочину; її зміст та значення.

Караність як невід'ємна ознака злочину. Співвідношення караності як ознаки злочину і фактичного призначення покарання за злочин. Органічна єдність ознак злочину.

Значення ст. 11 КК для визначення поняття злочину. Проблема удосконалення поняття злочину в кримінальному праві України.

Місце злочину в системі правопорушень. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень. Питання про відмежування злочинів та інших правопорушень у науці кримінального права. Співвідношення понять злочину, злочинності та правопорушення.

Об'єктивна і суб'єктивна сторона складу злочину. Поняття, ознаки, елементи та види складу злочину.

Поняття об'єктивної сторони злочину. Ознаки складу злочину, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпечності, кваліфікації злочину, а також відмежування одного складу злочину від іншого.

Суспільно небезпечне діяння, його поняття та форми. Суспільно небезпечна дія чи бездіяльність злочинного діяння як зовнішні акти поведінки людей, які вчиняються в реальній дійсності.

Поняття та ознаки дії в кримінальному праві. Поняття та ознаки бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність.

Правовий (юридичний) обов'язок діяти певним чином та наявність можливості виконати обов'язок, який покладено на особу.

Значення нездоланної (непереборної) сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Поняття суспільно небезпечних наслідків. Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони злочину. Їх види та значення в кримінальному праві. Злочини з матеріальними та формальними складами: значення такого розподілення.

Причинний зв'язок в кримінальному праві та його значення. Вирішення питання про причинний зв'язок між дією чи бездіяльністю і суспільно небезпечним наслідком у науці кримінального права. Об'єктивний характер причинного зв'язку. Вимоги, що пред'являються до співвідношення діяння та наслідків для встановлення між ними причинного зв'язку.

Розподіл причинного зв'язку на необхідний і випадковий, безпосередній і опосередкований причинний зв'язок та ін.

Поняття суб'єктивної сторони складу злочину та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові і факультативні. Поняття вини та її значення для кримінальної відповідальності.

Форми вини в кримінальному праві України, їх значення для кваліфікації злочину і призначення покарання. Умисна форма вини, необережна форма вини, змішана (подвійна, складна) форма вини.

Умисел і його види. Поняття прямого і непрямого умислу, їх інтелектуальні і вольові моменти (ознаки). Відмінність прямого умислу від непрямого. Види умислу в залежності від моменту виникнення: раптовий, заздалегідь сформований; в залежності від ступеня передбачення наслідків: визначений, невизначений, альтернативний.

Умисел в злочинах з формальним складом. Спеціальні види умислу, їх характеристика і значення.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину. Значення мотиву і мети для кваліфікації злочину як:

конститутивних (конструктивних) ознак складу злочину;

кваліфікуючих ознак;

обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Поняття необережної форми вини та її ознаки. Необережність та її види. Значення боротьби з необережними злочинами.

Злочинна самовпевненість та її інтелектуальний і вольовий моменти (ознаки). Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.

Злочинна недбалість, її об'єктивний і суб'єктивний критерії. Їх значення.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від злочинної недбалості.

Подвійна, складна (змішана) форма вини і її значення для кваліфікації злочину.

Поняття та види помилок в кримінальному праві. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види і вплив на вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Стадії злочину. Поняття і види стадій вчинення злочину за чинним кримінальним законодавством.

Готування до злочину, його поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види підготовчих дій. Підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змовляння на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру. "Голий умисел" та його правові наслідки. Відповідальність за готування до злочину за КК України.

Правові наслідки готування до злочину невеликої тяжкості.

Замах на злочин, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на злочин: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах з непридатними засобами. Значення такого розподілу. Відмежування замаху від готування до злочину.

Закінчений та незакінчений злочин. Поняття закінченого злочину. Момент закінчення злочину у складах з матеріальним, формальним та усіченим складом.

Підстава кримінальної відповідальності за готування та замах на злочин. Кваліфікація готування та замаху на злочин. Обставини, які належить враховувати при призначенні покарання за готування та замах на злочин.

Добровільна відмова при незакінченому злочині та добровільна відмова від доведення злочину до кінця, її поняття та ознаки. Стадії вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова. Підстави усунення кримінальної відповідальності за добровільну відмову від доведення злочину до кінця. Наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця та їх значення.

Дійове каяття у здійсненні злочину. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Співучасть у злочині. Поняття і значення співучасті у злочині і її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Зміст цієї ознаки.

Суб'єктивні ознаки співучасті. Спільність умислу співучасників.

Особливості інтелектуального моменту умислу співучасників. Питання про можливість одностороннього суб'єктивного зв'язку між співучасниками. Вольовий момент умислу співучасників. Питання про можливість співучасті в злочинах, які вчинені з необережності. Відокремлення співучасті від "необережного заподіяння".

Значення мотиву та мети при вчиненні злочину у співучасті.

Види співучасників та їх визначення в КК. Виконавець та співвиконавець злочину. Організатор злочину. Підбурювач до злочину. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання. Пособник злочину. Види пособництва. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відокремлення пособництва від підбурювання.

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця. Відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.

Форми співучасті. Питання про форми співучасті в науці кримінального права. Вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією. Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті.

Повторність, сукупність та рецидив злочину. Поняття множинності злочинів. Соціальна та юридична характеристика множинності злочинів та її значення.

Одиничний злочин як структурний елемент множинності злочинів. Види одиничних злочинів: прості та ускладнені одиничні злочини (триваючі, продовжувані та складні злочини).

Види множинності злочинів.

Сукупність злочинів та її ознаки. Види сукупності злочинів: ідеальна та реальна сукупність. Відмежування ідеальної сукупності від одиничного злочину. Відмежування сукупності злочинів від конкуренції норм. Кваліфікація злочинів при ідеальній та реальній сукупності. Значення сукупності злочинів для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Повторність злочину та її ознаки. Види повторності: повторність, не пов'язана із засудженням (фактична повторність) та повторність, пов'язана із засудженням (рецидив). Види фактичної повторності: повторність тотожних, однорідних та різнорідних злочинів.

Неодноразовість, систематичність та вчинення злочину у вигляді промислу як види повторності тотожних злочинів. Повторність та реальна сукупність злочинів. Значення повторності для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Рецидив злочину: поняття та ознаки. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, складний (багаторазовий), пенітенціарний, особливо небезпечний. Значення рецидиву для кваліфікації злочину і для призначення покарання. Умови, порядок та правові наслідки визнання особи рецидивістом.

Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів. Врахування їх при:

кваліфікації злочинів та призначенні покарання;

вирішенні питання щодо можливості звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених КК.

Обставини, що виключають злочинність діяння. Поняття, ознаки і види обставин, що виключають злочинність діяння.

Поняття необхідної оборони. Правова оцінка заподіяння шкоди при, так званій, «передчасній» і «запізнілій» обороні. Оцінка використання технічних та інших пристосувань, які вживаються для захисту від посягання.

Завдання шкоди при необхідній обороні тому, хто посягає. Мета необхідної оборони – захист від суспільно небезпечних посягань. Співрозмірність необхідної оборони.

Вплив на відповідальність особи, яка перебувала в стані необхідної оборони застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для:

захисту від нападу озброєної особи;

захисту від нападу групи осіб;

відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення.

Врахування суб'єктивного ставлення особи, що захищається, до заподіяння шкоди. Правові наслідки заподіяння шкоди особою, яка перебувала в стані сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно небезпечним посяганням, що не відповідало небезпечності посягання чи обстановці захисту.

Перевищення меж (ексцес) необхідної оборони. Його поняття і ознаки. Відповідальність за ексцес оборони.

Уявна оборона. Відповідальність при уявній обороні. Межі кримінальної відповідальності при уявній обороні за заподіяну шкоду (з урахуванням вікових, розумових, освітніх, психологічних та інших особистих характеристик особи, яка захищалася).

Підстави і ознаки затримання особи, яка вчинила злочин. Вимушений характер завдання шкоди особі, яка вчинила злочин при її затриманні. Відповідність заподіяння шкоди при затриманні безпеці вчиненого посягання і обставинам затримання. Врахування суб'єктивного ставлення затриманої особи до шкоди, яка була завдана.

ШКІЛЬНИЙ КУРС ПРАВОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Методика навчання правознавства як галузі педагогічної науки.

Поняття «методика навчання правознавства в школі». Основні складові процесу навчання правознавства в школі. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання правознавства.

Методологічні засади методики навчання правознавства. Вплив методології права на методику навчання правових дисциплін. Сучасна схема вітчизняної системи права. Нова освітня парадигма як теоретична основа навчання правознавства в школі.

Мета і завдання навчання правознавства в школі. Визначення мети правової освіти в країнах Європейського Союзу. Компетентнісний підхід до визначення мети і завдань навчального заняття. Правові компетентності учнів. Шляхи визначення мети уроку вчителем. Очікувані результати навчальних досягнень учнів.

Структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу з правознавства. Структура навчального матеріалу з правознавства: функціональні можливості навчального матеріалу, визначення вчителем мети навчального заняття.

Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток на уроках правознавства. Поняття пізнавальних можливостей в сучасній дидактиці. Пізнавальні процеси та

виявлення ступеня їх розвитку (пам'ять, сприймання, мислення, увага, мовлення). Індивідуальні властивості учнів. Пізнавальні стани та емоційно-вольові характеристики.

Шкільний підручник правознавства як джерело знань і засіб навчання.

Шкільний підручник та його функції. Структура сучасного підручника. Роль підручника у підготовці вчителя до занять. Прийоми роботи учнів з матеріалами підручника.

Структура сучасної шкільної правознавчої освіти. Шкільна програма з правознавства. Державний стандарт середньої загальної освіти (галузь «Суспільствознавство»).

Розвиток мислення учнів на уроках правознавства. Поняття «правознавче мислення» в сучасній дидактиці. Розвиток мислення учнів при поданні навчального матеріалу. Формування інтелектуальних умінь на уроках. Розв'язання проблемних завдань як головний шлях розвитку мислення учнів. Поняття критичного мислення та його розвиток на уроках правознавства.

Розвиток в учнів інтересу до правознавства. Проблема розвитку інтересу в учнів у сучасній дидактиці. Головні чинники розвитку інтересу учнів. Урахування інтересів учнів при підготовці вчителя до уроку.

Структура навчального матеріалу та способи його вивчення. Поняття юридичного факту, явища та процесу. Фактичний та теоретичний навчальний матеріал. Формування уявлень на уроках правознавства.

Методика формування понять на уроках правознавства. Правові поняття. Види правничих понять. Індуктивний та дедуктивний шлях формування понять. Робота з термінологією. Особливості формування понять у учнів різного віку.

Основні прийоми викладу головних юридичних фактів. Прийоми оповідання. Прийоми описів. Правові ситуації та їх аналіз на уроках правознавства.

Нетрадиційні прийоми викладу головних юридичних фактів. Поняття нестандартного уроку та їх види. Урок-гра. Урок – судове засідання тощо.

Вивчення теоретичного навчального матеріалу. Головні прийоми викладу теоретичного матеріалу: пояснення, розмірковування, характеристика, доведення. Діяльність учнів при вивченні теоретичного матеріалу.

Уміння учнів та методика їх формування. Класифікація навчальних і спеціальних умінь учнів як складової правознавчої компетентності. Методика формування умінь учнів. Навчальні пам'ятки з формування умінь учнів.

Інтерактивне навчання на уроках правознавства. Пасивні, активні та інтерактивні методи. Робота в групах і парах. «Мозковий штурм». «Мікрофон». «Коло ідей». Рольова гра «Судове засідання» на уроках правознавства

Прийоми роботи з джерелами . Юридичні документи та їх види. Робота вчителя й учнів з документами. Лабораторно-практичні роботи та практичні роботи з правознавства. Тези та конспектування джерел. Пошук інформації в Інтернеті.

Прийоми роботи з наочністю на уроках правознавства. Види наочності. Застосування умовно-графічної наочності на уроці. Навчальна картина на уроках. Технічні засоби навчання. Комп'ютер на уроках. Презентації. Навчальне відео.

Урок правознавства. Навчальні заняття з правознавства. Типологія уроків. Вступний урок та урок вивчення нового матеріалу. Структурні ланки комбінованого уроку. Урок контролю та корекції знань. Повторювально-узагальнювальний урок. Нестандартні уроки. Шкільна лекція. Семінари. Лабораторно-практичні роботи. Доповіді і реферати. Конкурси й змагання.

Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів. Мета і функції перевірки навчальних досягнень. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Види контрольних робіт. Учбові тести. Тематичне оцінювання.

ПИТАННЯ

до підсумкової атестації зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

1. Поняття та сутність держави.
2. Форма держави.
3. Механізм держави і державний апарат.
4. Загальне вчення про право.
5. Норми права.
6. Правові відносини.
7. Поняття і види правової поведінки.
8. Реалізація норм права.
9. Тлумачення норм права.
10. Юридична відповідальність.
11. Правове регулювання та його механізм.
12. Конституційне право – провідна галузь національного права України.
13. Система джерел конституційного права України. Відносини і відповідальність у конституційному праві.
14. Конституція України та її розвиток.
15. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України.
16. Основи правового статусу людини і громадянина. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Статус біженців.
17. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
18. Народне волевиявлення.
19. Конституційна система органів державної влади.
20. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
21. Законодавчий процес в Україні.
22. Конституційно-правовий статус Президента України.
23. Кабінет Міністрів України.
24. Центральні та місцеві органи виконавчої влади.
25. Конституційні засади судової влади. Прокуратура.
26. Територіальний устрій України.
27. Конституційні засади місцевого самоврядування.
28. Поняття цивільного права. Предмет та метод цивільно-правового регулювання. Структура цивільного законодавства.
29. Учасники цивільних правовідносин.
30. Поняття та види правочинів, умови їх дійсності, підстави та наслідки недійсності.
31. Право власності: поняття, зміст, підстави виникнення, види, способи захисту.
32. Право інтелектуальної власності: поняття, джерела, об'єкти, суб'єкти, зміст, захист.
33. Поняття зобов'язання та підстави його виникнення. Виконання зобов'язання. Види забезпечення виконання зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання.
34. Цивільно-правовий договір: поняття, зміст, види, форма, укладення, зміна і

розірвання.

35. Загальні положення про відшкодування шкоди.
36. Поняття спадкування. Час і місце відкриття спадщини. Спадкування за заповітом, за законом. Здійснення права на спадкування.
37. Предмет, метод, джерела та принципи цивільного процесуального права.
38. Учасники цивільного процесу.
39. Докази в цивільному процесі. Процесуальні строки. Судові витрати.
40. Наказне провадження.
41. Позовне провадження: підсудність, пред'явлення позову, судовий розгляд, судові рішення.
42. Загальна характеристика окремого провадження.
43. Перегляд судових рішень Верховним Судом.
44. Шлюб: поняття, умови та порядок укладення. Недійсність шлюбу. Припинення шлюбу. Режим окремого проживання подружжя.
45. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Майнові правовідносини подружжя.
46. Визначення походження дитини. Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей.
47. Обов'язок батьків утримувати дитину, повнолітніх дочку, сина та його виконання.
48. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
49. Поняття, предмет, метод і система трудового права.
50. Принципи трудового права. Джерела трудового права.
51. Суб'єкти трудового права.
52. Трудові правовідносини.
53. Колективні договори та угоди.
54. Забезпечення зайнятості та працевлаштування.
55. Міжнародно-правове регулювання праці.
56. Трудовий договір (поняття, сторони, зміст). Види трудових договорів.
57. Порядок укладання, зміни та припинення трудового договору.
58. Робочий час і час відпочинку.
59. Оплата праці.
60. Трудова дисципліна. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.
61. Охорона праці та здоров'я працівників на виробництві.
62. Громадський контроль та державний нагляд за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці.
63. Трудові спори.
64. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі.
65. Поняття та ознаки злочину.
66. Об'єктивна і суб'єктивна сторона складу злочину
67. Стадії злочину.
68. Співучасть у злочині.
69. Повторність, сукупність та рецидив злочину.

70. Обставини, що виключають злочинність діяння.
71. Методика навчання правознавства як галузі педагогічної науки.
72. Методологічні засади методики навчання правознавства.
73. Мета і завдання навчання правознавства в школі.
74. Структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу з правознавства.
75. Пізнавальні можливості учнів та їх розвиток на уроках правознавства.
76. Шкільний підручник правознавства як джерело знань і засіб навчання.
77. Структура сучасної шкільної правознавчої освіти.
78. Розвиток мислення учнів на уроках правознавства.
79. Розвиток в учнів інтересу до правознавства.
80. Структура навчального матеріалу та способи його вивчення.
81. Методика формування понять на уроках правознавства.
82. Основні прийоми викладу головних юридичних фактів.
83. Нетрадиційні прийоми викладу головних юридичних фактів.
84. Особливості вивчення теоретичного навчального матеріалу з правознавства в школі
85. Уміння учнів та методика їх формування.
86. Інтерактивне навчання на уроках правознавства.
87. Прийоми роботи з правовими джерелами.
88. Прийоми роботи з наочністю на уроках правознавства.
89. Урок правознавства. Навчальні заняття з правознавства.
90. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів.

4. Критерії оцінювання знань

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Правознавчі дисципліни

1. Правознавство: Навч. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей / [Колектив авторів] / За ред. Д.В. Каменського, В.О. Мирошніченка. К. : Центр учбової літератури, 2018. 288 с.
2. Богачова Л.Л. Правознавство: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. / Л.Л. Богачова, В.В. Жернаков, С.М. Прилипка. Харків : Фоліо, 2014. 635 с.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За ред.. М.І. Хавронюка. К. : Ваіте, 2014. 944 с.
4. Кириченко В.М. Теорія держави і права: навч. посібник. / В.М. Кириченко, О.М. Куракін – К. : Центр учбової літератури, 2014. 264 с.
5. Конституційне право України: підручник / за ред.: В. П. Колісник, Ю.Г. Барабаш. Х. : Право, 2015. 416 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій / А.А. Вознюк. К. : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с.
7. Основи права України: навчальний посібник для неюридичних спец. ВНЗ / за ред.. В.Л. Ортинського. 2-е видання. Львів : Оріяна-Нова, 2015. 368 с.: іл.
8. Правознавство: підручник / за заг. ред. Н.М. Крестовської, О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе. Одеса : Атлант, 2015. 554 с.
9. Сімейне право України: Підручник / С.Б. Булеца, В.В. Заборівський, В.Г. Фазикош. За ред.. С.Б. Булеци. К. : Знання, 2015. 375 с.
10. Трудове право: посіб. для підгот. до держ. іспиту / С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко. Харків : Право, 2016. 210 с.
11. Цивільне право України: Договірні та недоговірні зобов'язання: [підруч.] / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка та ін.; за заг. ред. С. С. Бичкової. 3-те вид., змін. та доповн. К. : Алерта, 2014. 496 с.

Шкільний курс правознавства та методика його викладання

1. Андрусишин Б.І., Гуз А.М. Методика викладання шкільного курсу „Основи правознавства”. Курс лекцій. К., 2005.
2. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя, 2004.
3. Гуз А. М. Методика викладання правознавства в школі. К., 2006.
4. Кашкар'юв Г.В. Методика організації правовиховної практики. Донецьк., 2011.
5. Кашкар'юв Г.В. Теоретичні та практичні аспекти компетентнісного підходу до підготовки вчителів правознавства. Донецьк., 2011.
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти (За загальною ред. В. О. Огнев'юка). К., 2004.

7. Методики викладання шкільного курсу „Основи правознавства” / За ред. Б.І. Андрусишин, А.М. Гуз. К., 2008.
8. Наровлянський О. Д. Основи правознавства. Методичний посібник. Х., 2004.
9. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007.
10. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П.Наволокова. Х., 2009.
11. Фіцула М. М. Правове виховання учнів. К., 1997.
12. Шашура Л. Нестандартні уроки з правознавства. Тернопіль., 2007.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>).
2. Верховна Рада України (<http://www.rada.gov.ua>).
3. Верховний Суд України (<http://www.scourt.gov.ua>).
4. Вищий господарський суд України (<http://www.arbitr.gov.ua>).
5. Урядовий портал – єдиний веб-ресурс органів виконавчої влади України (<http://www.kmu.gov.ua>).
6. Міністерство внутрішніх справ України (<http://www.centrmia.gov.ua>).
7. Міністерство оборони України (<http://www.mil.gov.ua>).
8. Міністерство освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>).
9. Державний комітет архівів України (<http://www.scarch.kiev.ua>).
10. Державний комітет статистики України (<http://www.ukrstsat.gov.ua>).
11. Державна податкова адміністрація України (<http://www.sta.gov.ua>).
12. Державна митна служба України (<http://www.costoms.gov.ua>).
13. Служба безпеки України (<http://www.ssu.gov.ua>).
14. Управління державної охорони України (<http://www.dso.kiev.ua>).
15. Вища рада юстиції України (<http://www.vru.gov.ua>).
16. Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України (<http://www.gdo.kiev.ua>).
17. Головне управління ДАІ МВС України (<http://www.sai.mia.gov.ua>).
18. Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України (<http://www.dstszi.gov.ua>).
19. Інформаційний центр Міністерства юстиції України (<http://www.informjust.kiev.ua>).
20. Бібліотека Верховної Ради України (<http://www.rada.kiev.ua>).
21. Державна науково-технічна бібліотека України (<http://www.gntb.n-t.org>).
22. Наукова бібліотека Національно університету «Києво-Могилянська академія» (<http://www.ukma.kiev.ua>).
23. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).
24. Українська асоціація прокурорів (<http://www.uap.org.ua>).
25. Ресурси українського Інтернету на правову тематику

(<http://www.lawukraine.com>).

26. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.